

KICHIK VA O'RTA KORXONALAR UCHUN MOLIVAVIY REJALASHTIRISHNING AHAMIYATI VA AMALIYOTI

Assistent Achilova Komila Egamqulovna

Toshkent amaliy fanlar universiteti

Kichik va o'rta korxonalar (KO'K) — iqtisodiyotning asosiy dvigatellaridan biri hisoblanadi. Bu turdagi korxonalar, asosan, moslashuvchanlik va innovatsiyalarga intilishi bilan ajralib turadi, biroq ularning barqaror rivojlanishi va kengayishi ko'p jihatdan samarali moliyaviy rejalashtirishga bog'liq. Shu sababli, mazkur bo'lim kichik va o'rta biznes subyektlari uchun moliyaviy rejalashtirishning ahamiyatini tushuntirishga va uning amaliyotiga misollar keltirishga bag'ishlangan.

Moliyaviy rejalashtirish jarayoni, korxonalarnga o'z resurslarini samarali boshqarish, kelajakdagi moliyaviy ehtiyojlarni aniqlash va potentsial xatarlarga tayyorgarlik ko'rish imkonini beradi. Bu jarayon nafaqat korxonaning moliyaviy barqarorligini ta'minlaydi, balki uning bozordagi raqobatdoshligini ham oshiradi. Shuningdek, moliyaviy rejalashtirish strategik maqsadlarga erishishda muhim rol o'ynaydi, chunki u korxonaning uzoq muddatli rivojlanish strategiyasini belgilab beradi va amalga oshirish yo'llarini ko'rsatib beradi.

Bizning tadqiqotimiz kichik va o'rta korxonalar uchun moliyaviy rejalashtirishning turli aspektlarini yoritib, ularni amaliyotga tatbiq etish bo'yicha aniq usullar va strategiyalarni taklif etadi. Bu bilan biz korxonalarining moliyaviy samaradorligini oshirish va ularning iqtisodiy barqarorligini ta'minlashga qaratilgan amaliy tavsiyalar beramiz.

Moliyaviy rejalashtirishning asosiy elementlari bo'limini ishlab chiqishda quyidagi asosiy tarkibiy qismlarni qamrab olishimiz mumkin:

1. Moliyaviy Maqsadlar va Maqsadlarni Belgilash

Moliyaviy rejalashtirishning birinchi qadami korxonaning moliyaviy maqsadlarini aniq belgilashdir. Bu maqsadlar qisqa muddatli va uzoq muddatli bo'lishi mumkin va ular korxonaning umumiy strategik rejasiga muvofiq kelishi kerak. Maqsadlar aniq va o'lchovlanadigan bo'lishi, shuningdek, korxonaning rivojlanish bosqichiga mos kelishi lozim.

2. Budjet Tuzish

Budjet tuzish, korxonaning moliyaviy rejasining asosiy qismidir. U daromad va xarajatlar prognozini o'z ichiga oladi va korxonaning moliyaviy faoliyatini rejalashtirishda muhim rol o'ynaydi. Budjet korxonaning moliyaviy resurslarini qanday taqsimlashi kerakligini ko'rsatib beradi va moliyaviy barqarorlikni ta'minlashga yordam beradi.

3. Moliyaviy Prognozlar

Moliyaviy prognozlar, korxonaning kelajakdagi moliyaviy holatini baholash uchun zarur bo'lgan taxminlarni o'z ichiga oladi. Bu prognozlar korxonaning daromadlar, xarajatlar, moliyaviy oqimlar va moliyaviy holatining kelajakdagi o'zgarishlarini oldindan ko'rish imkonini beradi. Shuningdek, bu prognozlar moliyaviy risklarni boshqarish va kelajakdagi moliyalashtirish ehtiyojlarini aniqlashda asos bo'lib xizmat qiladi.

4. Moliya Manbalarini Aniqlash

Har qanday korxonaga uchun moliya manbalarini aniqlash muhimdir. Bu, korxonaning moliyaviy ehtiyojlarini qondirish uchun zarur bo'lgan ichki va tashqi moliyalashtirish manbalarini o'z ichiga oladi. Ichki manbalar korxonaning o'z daromadlari va foydasi bo'lsa, tashqi manbalar qarzlar, kreditlar va investorlarning sarmoyalari bo'lishi mumkin.

5. Moliyaviy Risklarni Baholash va Boshqarish

Moliyaviy rejalashtirish jarayonining muhim bir qismi bu moliyaviy risklarni aniqlash va ularni samarali boshqarishdir. Bu, potentsial moliyaviy yo'qotishlarni minimallashtirish va korxonaning moliyaviy barqarorligini saqlash uchun zarur chora-tadbirlarni ishlab chiqishni o'z ichiga oladi.

Har bir tarkibiy qism bo'yicha chuqurroq tahlil va misollar kiritish orqali, siz moliyaviy rejalashtirishning asosiy elementlarini yoritib beradigan aniq va tushunarli bo'lim yarata olasiz. Bu korxonaning moliyaviy samaradorligini oshirish va uning iqtisodiy barqarorligini ta'minlashga qaratilgan amaliy tavsiyalar bilan to'ldiriladi. Agar sizga qo'shimcha ma'lumotlar yoki misollar kerak bo'lsa, davom etishdan oldin so'rang.

Moliyaviy maqsadlar va maqsadlarni belgilash

Moliyaviy maqsadlar va maqsadlarni belgilash, har qanday korxonaning moliyaviy rejalashtirish jarayonining eng muhim bosqichi hisoblanadi. Bu bosqich korxonaning umumiy strategiyasi va kelajakdagi yo'nalishini aniq belgilashga yordam beradi. Maqsadlar aniq va o'lchovlanadigan bo'lishi kerak, bu maqsadlarning muddatini, kerakli mablag' miqdorini va maqsadlarni qanday baholash mumkinligini aniq ko'rsatib beradi. Masalan, "2024 yil oxiriga qadar sof foydani 20% oshirish" yoki "keyingi besh yil ichida yangi bozorlarga kirish uchun 500,000 dollar mablag' to'plash".

Maqsadlar ikki toifaga bo'linadi: qisqa muddatli va uzoq muddatli. Qisqa muddatli maqsadlar, odatda, bir yilgacha bo'lgan vaqt oralig'ida amalga oshiriladigan maqsadlardir. Ular korxonaning yillik budjetini va operatsion samaradorligini yaxshilashga qaratilgan bo'lishi mumkin. Uzoq muddatli maqsadlar esa, korxonaning uzoq muddatli rivojlanishi va barqarorligini ta'minlashga qaratilgan bo'lib, ularni amalga oshirish uchun bir necha yillar talab etiladi.

Moliyaviy maqsadlar korxonaning umumiy strategik rejalari bilan integratsiya qilinishi kerak. Bu integratsiya korxonaning barcha bo'limlari o'rtasida hamkorlikni ta'minlash va har bir maqsadning korxonaning keng ko'lamliligi bilan uyg'unligini kafolatlaydi. Masalan, agar korxonaga yangi mahsulot ishlab chiqarishni rejalashtirayotgan bo'lsa, moliyaviy maqsadlar yangi mahsulotni ishlab chiqarish va bozorga chiqarish bilan bog'liq xarajatlarni o'z ichiga olishi kerak.

Korxonaga o'z faoliyatini davom ettirayotgan ekan, uning moliyaviy maqsadlari ham o'zgarib turishi mumkin. Bu o'zgarishlar bozor sharoitlari, iqtisodiy vaziyatlar, korxonaning o'z ichki rivojlanishi va tashqi omillar ta'sirida sodir bo'ladi. Shuning uchun, moliyaviy maqsadlar muntazam ravishda ko'rib chiqilishi va zarurat tug'ilganda yangilanishi lozim.

Moliyaviy maqsadlarni belgilashda, faqat moliyaviy ko'rsatkichlarni emas, balki korxonaning boshqa muhim jihatlari ham hisobga olish kerak. Bu jumladan, xodimlarning motivatsiyasi, mijozlar bilan munosabatlar, korxonaning ekologik va ijtimoiy mas'uliyati kabi omillar ham muhim rol o'ynaydi. Bu ko'p qirrali yondashuv, korxonaning barqaror va samarali rivojlanishini ta'minlashda yordam beradi.

Budjet Tuzish

Budjet tuzish, korxonaning moliyaviy rejalashtirish jarayonining muhim qismi hisoblanadi va u moliyaviy resurslarni samarali boshqarish uchun zarur bo'lgan asosiy vositadir. Bu jarayon korxonaning kelgusi davrdagi moliyaviy faoliyatini oldindan rejalashtirish va nazorat qilish imkonini beradi. Budjet tuzish orqali korxonada o'z mablag'larini qanday taqsimlashi, qanday xarajatlarni amalga oshirishi va kelgusi daromadlarni qanday rejalashtirishi mumkinligini aniq belgilaydi.

Budjet tuzish jarayoni boshlanishidan oldin, korxonaning barcha bo'limlaridan moliyaviy ma'lumotlar yig'iladi. Bu ma'lumotlar o'tgan davr xarajatlari, daromadlari va boshqa moliyaviy ko'rsatkichlarini o'z ichiga oladi. Korxonaning qisqa va uzoq muddatli moliyaviy maqsadlari asosida, kelgusi davr uchun moliyaviy maqsadlar belgilanadi. Bu maqsadlar korxonaning strategik rejasiga muvofiq kelishi kerak.

Yig'ilgan ma'lumotlar va belgilangan maqsadlar asosida, turli bo'limlar uchun budjetlar ishlab chiqiladi. Bu budjetlar xarajatlar, daromadlar, investitsiyalar va moliyaviy oqimlarni o'z ichiga olgan holda tuziladi. Ishlab chiqilgan budjetlar korxonada rahbariyati tomonidan ko'rib chiqiladi va tasdiqlanadi. Bu jarayon davomida budjetni optimallashtirish va zarur o'zgartirishlar kiritish mumkin.

Budjet tasdiqlangandan so'ng, uning ijrosini muntazam nazorat qilish va zarurat tug'ilganda tuzatishlar kiritish kerak. Bu bosqich korxonaning moliyaviy faoliyatini rejalashtirilgan parametrlar doirasida boshqarish imkonini beradi. Budjet tuzish korxonaning moliyaviy barqarorligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. U quyidagi afzalliklarni taqdim etadi:

- Moliyaviy resurslarni samarali boshqarish orqali korxonada o'z mablag'larini qayerga va qanday miqdorda sarflashi kerakligini aniq ko'ra oladi.
- Budjet korxonaning moliyaviy maqsadlariga erishish uchun zarur bo'lgan yo'nalishlarni belgilab beradi.
- Budjet tuzish orqali korxonada kelgusi moliyaviy risklarni oldindan ko'rib chiqishi va ularni boshqarishi mumkin.
- Budjetning muntazam nazorati korxonada ichki nazorat tizimini mustahkamlashga yordam beradi.

Shunday qilib, budjet tuzish korxonaning moliyaviy faoliyatini aniq va tizimli tarzda rejalashtirishga imkon beradi, bu esa o'z navbatida korxonaning umumiy samaradorligini oshiradi.

Moliyaviy Prognozlar

Moliyaviy prognozlar korxonaning moliyaviy rejalashtirish jarayonida juda muhim ahamiyatga ega. Ular kelajakdagi moliyaviy holat va moliyaviy oqimlarni oldindan ko'rishga yordam beradi, shu bilan birga, korxonaning strategik qarorlar qabul qilishida asosiy ma'lumotlar manbai hisoblanadi. Moliyaviy prognozlar orqali korxonada kelajakdagi daromadlar, xarajatlar va boshqa moliyaviy ko'rsatkichlarni asoslangan holda baholay oladi, bu esa unga moliyaviy resurslarni samarali boshqarish va moliyaviy risklarni minimallashtirish imkonini beradi.

Moliyaviy prognozlar, korxonaning turli moliyaviy ma'lumotlariga tayanib, turli usullar yordamida tuziladi. Prognozlar tuzishda ishlatiladigan usullar orasida statistik tahlil, trend tahlili, moliyaviy modellashtirish va boshqalar mavjud. Bu usullar yordamida korxonaga o'zining kelajakdagi moliyaviy ahvolini aniqroq tasavvur qilishi va tegishli choralarini ko'rishga qodir bo'ladi.

Moliyaviy prognozlar tuzishning birinchi qadami - bu o'tmishdagi moliyaviy ma'lumotlarni to'plash va tahlil qilishdir. Bu ma'lumotlar korxonaning o'tgan davrdagi daromadlari, xarajatlari, moliyaviy ko'rsatkichlari va boshqalarini o'z ichiga oladi. Ushbu ma'lumotlar asosida korxonaga kelajakdagi moliyaviy tendentsiyalarni aniqlay oladi va shunga muvofiq prognozlar tuzadi.

Keyingi qadam - bu prognozlar asosida strategik rejalarni ishlab chiqish va amalga oshirishdir. Moliyaviy prognozlar asosida korxonaga o'zining moliyaviy strategiyasini shakllantiradi, bu strategiya korxonaning uzoq muddatli maqsadlariga erishishga qaratilgan bo'ladi. Moliyaviy prognozlar shuningdek, korxonaning qisqa muddatli moliyaviy rejalarni ham belgilab beradi, bu esa korxonaga faoliyatining kunlik yoki oylik moliyaviy boshqaruvini yaxshilash imkonini beradi.

Moliyaviy prognozlar tuzish jarayoni muntazam ravishda takrorlanib turilishi kerak, chunki iqtisodiy muhit doimiy o'zgarib turadi va yangi ma'lumotlar prognozlarni yangilashni talab qilishi mumkin. Shuning uchun, moliyaviy prognozlar korxonaning barqaror rivojlanishi va moliyaviy barqarorligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi.

Shunday qilib, moliyaviy prognozlar korxonaga uchun kelajakni rejalashtirishda muhim vosita hisoblanadi va bu prognozlar yordamida korxonaga o'z resurslarini yanada samarali boshqarishi, moliyaviy risklarni boshqarishi va kelajakdagi imkoniyatlardan maksimal darajada foydalanishi mumkin.